

Beszámoló

Székely Hét programkeretében 2015.10.14 lezajlott előadásról:

A BUKOVINAI SZÉKELYEK LETELEPEDÉSÉNEK TÖRTÉNETE

Előadó: Asztalos Zoltán, a Bukovinai Székelyek Országos Szövetségének elnöke

A bukovinai székelyek, mint népcsoport létrejötte – történelemben elég ritkán fordul elő ilyen - egy nagyon pontos eseményhez köthető, az 1764. január 7-i, szomorú emlékű madéfalvi veszedelemhez. Történelmi ismereteink alapján tudjuk, hogy ezen a hideg éjszakán kényszerültek házaikból menekülni a császári katonák felégették Madéfalvát és a környező csíki falvakat, mivel a székelyek, ősi jogaikra hivatkozva, nem voltak hajlandó bevonulni a császári seregbe és idegen földön, idegen népek ellen harcolni. Aki nem tudott elmenekülni kardélre hányták, nem kímélve a gyerekeket, asszonyokat, öregeket.

1776-1786 között öt falut alapítanak a Monarchia fennhatósága alatt lévő Bukovinában, Hadik generális vezetésével: Hadikfalva, Andrásfalva, Istensegíts, Adjonisten, Fogadjisten). Száz év alatt túlnépesednek, kinövik ezeket a falvakat elkezdődnek a kitelepítések, több ütemben:

1883: Al – dunai (Székelykeve, Hertelendifalva, Sándoregyháza)

1888-1910: Erdély – Déva környéke

1905: Kanada

1924: Brazília

1941: hazatelepítés, miután Bácska visszatér.

Magyarországra vágytak mindig, de már nem akartak a határszélre költözni, hanem valahova az ország közepébe. Németh Kálmán plébános volt a hazatelepítés atyja, bukovinai papként ő tartotta a kapcsolatot a magyar kormánnyal. Utána Sebestyén Antal plébános folytatta a tárgyalásokat, talált támogatókat. Teleki Pál saját Szatmár megyei birtokát ajánlja fel 1940-ben, miután Erdély visszatért, azonban 1941. ápr 3-i öngyilkossága folytán ez meghiúsul. 1941-ben hazatérési igazolványokat állítanak ki, Kosna határállomáson, jól szervezett keretek között, vonatokkal kezdődik meg a kitelepítés a Bácskába. A kormány kihelyezett embere volt a telepvezető, és irányította a fogadásukat a következő helységeken: Zenta, Csantavér, Szabadka, Temerin, Újvidék, Ada, Moholy. Itt az első világháborúban katonáskodó szerbek és bunyevácok Trianon után jutalmul kapott házaiba költöznek, és a gazdag, zsíros bácskai földeken egy újfajta gazdálkodást kell elsajátítaniuk. 1944 október 8-án érkezik a kétségbeesett rádióüzenet: menekülni kell, jönnek a partizánok. Irány Észak felé, az ismeretlenbe. Úti cél: Baja, Dunaföldvár, ahol a hideg télben a jeges Dunán kell átkelni. 1944-45 telét a szabad ég alatt töltik, próbálnak eljutni a Dunántúlra. Az út tele menekültekkel, Budapest ostroma után vegyesen menetelnek a visszavonuló német katonák, a fővárosi éhezők, és a bukovinai székelyek. Újvidék és Temerin lakosai (volt Hadikfalviak) kapják legkésőbb az üzenetet, mire elindulnak észak-kelet felé, fogolytáborba kerülnek. Itt 42 férfi egyszerűen eltűnik, valószínűleg egyszerűen kivégezték őket a partizánok. Ezekről a vérengzésekről Cseres Tibor (Vérbosszú Bácskában) és Teleki Ibolya írt könyvet, ha van lelkierőnk végigolvasni a válogatott kínzásokat és szörnyűségeket.

1945 tavaszára a front továbbvonul, színre lép a Nemzeti Parasztpárt és megjelenik egy Bodor György nevű erdélyi jogász, aki felkarolja a menekülő székelyek ügyét (maga is menekültként együtt érez velük ebben a felfordulásban) és mivel kapcsolatai vannak a

legmagasabb fővárosi körökkel, elnyeri Kerék Mihály, Országos Földhivatal elnöke és Erdei Ferenc belügyminiszter támogatását. Megbízják a völgyességbe való telepítés feladatával, mivel itt a kollektív bűnösség elvén 120.000 németet ítélnak kitelepítésre, helyükbe kellene költöztetni a 20.000 bukovinai menekültet. Április 25-én Bonyhádra érkezik, létrehozzák a Telepítési Hivatalt, Április 28 - Hirdetményben tájékoztatják az érintetteket. Útközben a vonaton felfigyel néhány székely harisnyás atyafira, kérdésére bemutatkoznak, hogy ők a székelyek küldöttei (egyikük Potápi Árpád nagyapja), elindultak Pápa fele megkeresni a kormány emberét, mert hónapok óta fedél nélkül vannak, és már nagyon várják, hogy történjen valami. Németh Kálmán lelkész tevékeny szerepet vállalt a megviselt közösség áttelepítésében, először a Bácskába, majd a front elől a Dunántúlra menekítette népét. Művelt ferences szerzetesként Medgyes, Kolozsvár, Dés nagyvárosi környezetét hagyta el, és lett Hadikfalva, Józseffalva, Istensegítség papja. 1945-ben kinevezik telepítési kormánybiztosnak, ebben a minőségben Amerikába küldték, hogy tájékoztatást adjon a magyar helyzetről és segítséget kérjen a menekülteknek. Mivel az itthoni valós helyzetről tájékoztatta az amerikaiakat, e miatt itthon halálra ítélték, többet nem jöhetett haza. Plébánosi állása mellett visszatér az irodalomhoz, vallásos ifjúsági műveket ír, a négy nyelvű *Catholic World* magyar oldalait szerkesztette, majd megírta: Százezer szív sikolt (Hazatért és hazavágyó magyarok verőfényes Golgotája) könyvét a hazatérésről és menekülésről.

Cikón, Váralján kezdődik meg a kitelepítés - egymásra telepítés. A német lakosság kitelepítése Volksbund listák alapján történik, ami sok visszaélésre ad okot – nagyon könnyű felkerülni erre a listára, elég egy rosszakaró. A listán szereplők házákat elkobozzák, a székelyeknek adják, a lakókat pedig a lengyeli Apponyi kastélyba gyűjtik össze, mivel a Németországba való utaztatás nem volt megoldott. Itt gettóra emlékeztető állapotok között, anarchikusan folyik a telepítés. Bodort nacionalizmussal vádolják, mert egy tömbbe akarja telepíteni a székelyeket, megvonják tőle a kinevezést, de ő saját szakállára folytatja, nem akarja otthagyni őket, ezért később börtönbe zárják.

A németek visszatérnek a kastélyból, de még mindig nem mehetnek Németországba, a házaikban már új lakók vannak, és következnek az új konfliktushelyzetek. Az új tulajdonos együtt lakik a régi lakóval. Végül 1946-1947-re fejeződött be a kitelepítés, a statisztika: 3821 család -20-21.000 fő -35 falu. 500 család Vaskút, Gara, Csátalja térségében maradt, utolsónak vették a hírt, nem tudtak már átkelni a Dunán.